

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Sacra-||mento Evcharistiae,|| contra Oecolampadium,
opusculum:||**

Clicthove, Josse

Coloniae, 1527

VD16 C 4208

Transubstantiationem in eucharistia: & ecclesiae determinatione
comprobari, & sanctor[um] patr[um] graui autoritate, cui refragari non
licet. XXI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30220

quod tamen ipsis nequaquam afficitur. Et ita de uini secundum substantiam desitione, & sanguinis Christi subsistentia sub illis accidentarijs proprietatibus: est dicendum.

Transubstantiationem in eucharistia: & ecclesiae determinatione comprobari, & sanctorum patrum graui autoritate. Cap XX

HAnc autem conuersionis speciem, in fine precedentis capituli explicatam, & super omnes alias admirabilem: uocat ecclesia sancta & auctores sacri, transubstantiationem. Quam esse diffiniunt conuersionem substantiae totius in alteram totam substantiam; non habentem communem materiam cum priore. Quam sane omnino diuersi esse generis ab alijs conuersionibus, cum naturalibus: et supernaturalibus. haud difficile conuincitur. Tum quod in alijs (quae naturae fiunt lege) conuersionibus substantialibus: prioris substantiae materia substerni uelut est & subiectum formae, substantiae posterioris, ut habeat succedens substantia, eandem communemque materiam: cum precedente. Quemadmodum cum ex ligno fit ignis, materia ligni substernitur atque subicitur formae ignis producti: & manet integra: transmutatione facta. In hac uero conuersione panis in corpus Christi: non manet completa mutatio, materia panis, ut recipiat in se formam substantialem corporis Christi. sed tota perditur simul cum forma panis: ut ibi sit totius substantiae panis desitio. Tum etiam, quoniam in alijs etiam supra naturam factis conuersionibus accidentia prioris substantiae non leguntur permansisse incolumia post completam transmutationem:

Quid transubstantiatio.

Transubstantiatio nis, ab alijs mutationibus, differetia.

DE SACRAMENTO.

sed simul fuisse deperdita cum forma substantiali eiusdem substantiæ. & illis successisse accidentia, productæ recenter substantiæ consentanea: & materiæ eiusdem sequentis substantiæ in hærentia.

Exod. 7.

Ioan. 5.

In eucharistia neque generatio nec corruptionem.

Ut cum flumina Aegypti in sanguinem fuerunt omnipotente dei uirtute transmutata, & aqua in uinum in nuptijs factis in Cana Galileæ: neque hic aquæ accidentia manserunt in uino, neque illic qualitates fluminis, in sanguine aut eius materia. Hic autem & in altissimo eucharistiæ mysterio, prioris substantiæ permanet in sua integritate accidentia: deperdito ipsorum subiecto, Et cum nullum habeant succedens subiectum cui insint (nam sacro Christi corpori, eandem dinoscuntur non in hærentia: neque ipsum denominare talibus affectibus accidentibus) ipsa in sancta eucharistia, diuina uirtute (cui nihil est difficile, nihil impossibile) sine subiecto & per se subsistunt. Et ita communem accidentium conditionem supergressa: euehuntur ad hunc dignitatis gradum, ut quandam substantiæ induant naturam, in ipsa per se subsistendi sorte: qua illa accidentia nobilitantur. ¶ Tum denique, quia in alijs conuersionibus, unius esse solet substantiæ corruptio: & alterius generatio. Ut cum ex aëre fit aqua, aut ex ligno ignis: aut cum in uinum commutata fuit aqua, aut unda Aegypti in sanguinem. At uero in hac singulari & admiranda transmutatione: non est panis proprie corruptio, quoniam non manet superstes eius materia. nec corporis Christi generatio: quoniam in deperdita substantiæ materia non acquiritur eius forma. Quinimmo nec ipsius sacri corporis Christi est creatio: quoniam ante consecrationem integrum subsistit in cælo, & ita ad existentiam non producit, licet nouo in eucharistia subsi-

EVCHARISTIAE II. 70

stat mō: utpote sacramēti. Nec ipsius panis materialis in eucharistia ante existentis est annihilatio: quāvis totius substantiæ ipsius oīmoda sit desitio quā illi altera succedit sub iisdem accidentibus licet sibi extrinsecis: substantiā. Ad propriā autē annihilationis rationem id exigitur: quod huiusmodi omnimoda desitio substantiæ non terminetur in aliud ens, quod illi desinenti succedat. Sicut ad creationis rationē illud exposcitur: quod omnino ex non ente, & non præexistēte aliquo tanquā productionis illius initio, quāvis progrediatur ad ortū. Quo fit ut hæc transmutatio, extra omnium aliarum sortem & aleam uideatur reponenda: quinimmo supra cæteras omnes, ob nouam ipsius & admirabilem conditionem, iure collocanda, ut in qua deus (qui facit mirabilia magna solus) sua quotidie signa innouare: & omni efficacē suam uirtutem ostentare dignatur. ¶ Hanc igitur inconcussa fide tenendam transubstantiationem, amplecti libenter & profiteri debent omnes ecclesiæ sanctæ filij: qui nō uolunt a suæ matris aberrare uestigijs, nec præscriptam sibi sacræ fidei regulam prætergredi. Enim uero de sacramentis ecclesiasticis sentire debent omnes: quemadmodum ecclesia Romana cæterarum omnium parens & princeps, de illis tenendum prædicat, ut ex quinto libro epistolarum decretalium, titulo de hæreticis, cap. ad abolendam iuxta Lucij tertij canonem: supra est adductum. Atqui ipsa ecclesia catholica prædicat, & iā diutius determinauit: in consecratione eucharistiæ panem transubstantiari in corpus Christi, & uinum in sanguinē. sicut est principio epistolarum earundem, titulo de sūma trinitate & fide catholica, cap. firmiter credimus: iuxta Innocētiij tertij canonem

Nec creationē; nec annihilatiōne: in eucharistiæ sacramento fieri.

Psal. 135.

Capite. 3.

Capite. 3.

DE SACRAMENTO

Innocenti
us tertius.

in concilio Lateranensi aeditū: ante est probatum
quod rem & hic reperere non piget. Ipse (inquit) Iesus
Christus. sacerdos est & sacrificiū. cuius corpus &
sanguis in sacramento altaris, sub speciebus panis
& uini ueraciter continetur: transubstantiatis pa-
ne in corpus & uino in sanguinem, potestate diui-
na. Hæc ibi. Nemini igitur licet (si fidē catholicā,
utī debet, seruare uelit inuiolatam (transubstantia-
tionem inficiari; aut nomē eius & rem abijcere, si
cut utriūq; aspernatur & reijcit Oecolampadius.

4 ¶ Veruntamen in prædicto Innocētijs (ut uocant)
symbolo: quod clarius quorundā credendorū ueri-
tatem referat, quā in symbolo apostolorū, Niceno
& Athanasij fuerat explicata: ecclesia ipsa p̄ cele-
brem illam & publicam suam decisionem, non fe-
cit primo hanc ueram, q̄ panis transubstantiatur
in corpus Christi: cum illam ueritatem tunc tenen-
dam sanxit. Sed eā, ab initio institutionis sanctis-
simi eucharistiæ sacramenti fuisse ueram declara-
uit: quæ ante talem declarationem nō usq; adeo di-
lucide fuerat explicata. Fuit enim illa, panis con-
uertitur in corpus Christi & uinū in sanguinē: ab
ipso primordio institutionis tanti mysterij, semp̄
uera. sed nō fuit eius ueritas tā manifeste prius de-
prompta: sicut postea, ad cōfutandas hæreticorū
uesanias. Per illam uero publicam concilij Late-
ranensis definitionem, apertius manifestata est to-
ti ecclesiæ, propositionis eius ueritas: quam ante
semp̄ habuit. & obstricti sunt arctius p̄ eandē ec-
clesiæ determinationē fideles: ad tenendā illius fi-
dei cōfessionem. Quemadmodū & in cōcilio Nice-
no determinata fuit manifestius cōsubstantialitas
filij dei cū patre: quæ uis hæc semp̄ fuerit ante uera, si-
lius dei est consubstantialis patri, iuxta illud Christi

Quo mo-
do in cōci-
lio Late-
ranensi trā
substantia-
tio fuit de-
finita.

EVCHARISTIAE. I. 71.

sti uerbū in euangelio. Ego & pater: unū sumus.
 Sed prædictæ propositionis ueritas, nō adeo clare
 prius expressa: ad reprimendas Arrianorū insani-
 as in eo cōcilio fuit patētius explanata, eno-
 datiorq; reddita. Sicut igitur in sacrosancta syno-
 do Nicena, prædicata fuit dilucidius & enunciata
 filii dei cū patre cōsubstantialitas: ante nō tā plane
 enucleata & reclusa. ita & in cōcilio illo Lateranē
 si sub Innocētio tertio, palā & expresse declarata
 est totius ecclesiæ autoritate, trāsubstantiatio pa-
 nis in corpus Christi & uini in sanguinem, in sa-
 cra eucharistia: quæ prius non ita aperte detecta
 fuerat & reserata. ¶ Porro nō fuerit hic incōgru-
 um, hanc ecclesiæ determinationē de fide transub-
 stantiationis in eucharistia, firmiter tenenda: non-
 nullis illustriū authorū testimoniis cōfirmare. Et
 in primis eximii patris Anselmi: qui in epistola li-
 minari sui operis de corpore & sanguine dñi, ait.
 Cum ad benedictiones mysticas opante inuisibili
 ter uerbo dei, corpus in corpus, substantia mutata
 sit in substantiam: sicut in mensa nuptiali aqua in
 uinum mutata, solū affuit uinū, in quod aqua mu-
 tata erat: sic in mensa altaris solū adest corpus do-
 mini, in quod uere mutata est uera panis substan-
 tia. Nisi q̄ de aqua: nihil remansit in mutatiōe illa.
 de pane uero mutato: ad peragendū sacri instituta
 mysteriū, sola remanet spēs uisibilis. Vnde beatus
 Ambro. Ne (inquit) horror cruoris fieret. ideo in
 similitudine accipimus sacramentū. Idem etiam
 Anselmus in opere supra dicto: ait circa principi-
 um. Similitudo illa panis, q̄ in altari carnis se ocu-
 lis ingerit: per se inspecta, non est corpus dñi. Sed
 cū esset quiddā priori simile, id est, pani inhærens
 uel accidens; migrante in corpus dominicum sub

Ioan. 10

5

Anselmus

Ioan. 2

Ambrosi.

Anselmus

DE SACRAMENTO.

stantia, cui inhærebat, remansit ad peragendum
 sacri institutū mysterij. Quod quidem contra usum
 & rationē est mūdanz sapiētiz: ut sublata substan-
 tia, substantiæ accidens subsistat. Sed legi naturæ
 non subiacet deus: imo ipsius legis lex, est creator
 suus. pōtq; accidētia subducto substantiæ funda-
 mento uel cōtinere, uel in aliā trāfferre substantiā
 q̄ terram uel secundum unum prophetam appen-
 dit in nihilo. uel secundū aliū: sup maria fundauit
 eam, & super flumina præparauit eam. Et paulo
 post, idē probatus author subnectit ibidē. Est igitur
 in mysterijs uera dñici corporis substantia: sed
 absq; uisibili specie sua. & est uera species uisibilis
 panis: sed absq; substantia sua. Vnde beatus Au-
 gusti. Quod (inquit) uides in altari: panis est & ca-
 lix quod nobis renunciant oculi nři. quod autē fi-
 des postulat instruenda: panis, corpus est Christi,
 & uinum. sanguinis est Christi. Et Ambrosius.
 Vt sint: & in aliud cōmutentur. Nihil em̄ falsum
 putandum est in sacrificio ueritatis, uel sicut fit in
 magnor; præstigijs: ubi delusione quadam fallun-
 tur oculi, ut uideatur illis esse, quod non est omni-
 no. Sed uera species uisibilis panis quæ fuit in pa-
 ne ipsa facta præter substantiam suam, quodam
 modo in aliena pegrinatur, contenente eam qui
 fecit eam: & ad suum transferente corpus: Quæ ta-
 men translata ad corpus domini: non eo modo se-
 habet ad illud, sicut accidens ad substantiam. q̄
 corpus domini in substantia sua: nec album efficit
 albedo illa, nec rotūdum rotūditas: sicq; de reliqs
 6 Hæc Anselmus. ¶ Cui cōsonat omnino eximius
 Hugo de sancto Vi pater Hugo de sancto Victore: in secundi libri de
 ctore. sacramentis parte octaua, illiusq; partis capite no-
 no, in hūc modū, Per uerba sanctificationis, uera

EVCHARISTIAE. I. 72

panis & uera uini substantia: in ueræ corpus & sanguinè Christi cōuertitur. sola specie panis & uini remanēte: & substantia in substantiā transeunte. Conuersio autē ipsa: nō secundū unionē, sed secundū transitio nem credenda est. Quoniam nequam essentia: in essentia augmētum accedit. ut p id quod accedit. id ad quod accedit, maius fiat. Sed transitione, ut id quod accedit: cū illo ad quod accedit, unū fiat. Nec sic in pane, corpus Christi cōsecrari dicimus: ut de pane, corpus Christi, esse accipiat. nec q̄si nouū corpus, subito factū de mutata essentia: sed in ipsum corpus ueræ mutatā essentia. Nec ipsam substantiam panis & uini in nihilū redactam: q̄a desijt esse quod fuit. sed mutatā potius: q̄a cœpit esse aliud, quod non fuit. Et ipsum quod cœpit esse: ex ea esse nō recepit, q̄a prius panis fuit. sed ipsa, eius esse accepit: quando desijt esse quod fuit. Hoc expressius distinximus propter eos: qui ex sua ratione, fidei præiudicium faciunt & sensu suo incedentes asserere nituntur: uel hoc esse solum quod cernitur, uel tale esse quod creditur. Hoc est, quia sola panis & uini species cernitur: solam ibi esse panis & uini substantiam. uel quia ibi substantia corporis & sanguinis Christi creditur: possibiliter ei inesse speciem & qualitatem panis & uini, quæ cernitur. Quasi non possit species apparere: cuius non assit substantia. uel substantia latere: cuius non apparet forma. Hæc ille. Accedit his & Augustinus. in libro de corpore & sanguine domini, dicēs: Non dubitare debet aliquis, cū panis & uinū consecrantur: ipsa transmutari in ueram substantiā Christi, ita ut nō remaneat substantia panis uel uini. cū multa alia etiā in opibus dei; non minus miranda uideamus, Homi-

Hæc uerba Hugonis sunt sūmope annotanda

Augusti.

DE SACRAMENTO

Gene. 19.

7
Eusebius.
Emisenus

Idem.

nem enim substantialiter mutat deus in lapidem: ut uxorem Loth, & in paruo artificio hominis: cænum & filicem in uitæ. Nec credendum est: quod substantia panis uel uini remaneat sed panis in corpus Christi & uinum in sanguinem conuertitur: solūmodo qualitatibus panis & uini remanentibus. ¶ Neque ab horum sacrorum patrum sententia discrepat Eusebius Emisenus: dicens. Sicut quicumque ad fidem ueniens, ante uerba baptismi: adhuc in uinculo est ueteris debiti. his uero commemoratis: mox exiit omni fece peccati. Ita quando benedicendæ uerbis cælestibus creaturæ, sacris altaribus. imponuntur antequam inuocatione summi nominis cōsecrentur substantia illic est panis & uini. post uerba autem Christi: corpus est & sanguis Christi. Quid autem mirum est, si ea quæ potuit uerbo creare: uerbo possit creata conuertere? Rursum idem. Quanta itaque & quam celebranda beneficia, uis diuinæ benedictionis operetur: attende. Et ut tibi nouum & impossibile non debeat uideri, quod in Christi substantiam terrena & mortalia commutantur: te ipsum interroga. Sicut enim sine corporali sensu, præterita uilitate deposita: subito nouam indutus es dignitatem, & sicut hoc, quod in te deus lesa curauit, infecta diluit, maculata deterisit: non oculis sed sensibus tuis sunt credita. Ita & cum reuerendum altare, salutari cibo potuque reficiendus ascendis: sacre dei corpus & sanguinem fide respice, honora, mirare. Hæc ille. Quamuis autem nonnullæ partium huius postremi authoris modo adductæ, in superioribus huius libri locis etiā prolatae fuerint: eas tamē hic repetitas uolui, ut cæteris quibus inseruntur sententijs annexæ: integram redderent & totā expectati testimonij sententiam. Demum quonam pacto

EVCHARISTIAE. I. 73

articulus ille transubstantiationis & subsistentiae
accidentium sine subiecto, in sacra eucharistia, ex
sacrae literae fonte euangelicoq; testimonio re-
cta ratiocinatione deducatur: eximius autor, erudi-
tioneq; praclarus, Thomas Vualden: circa finem
septuagesimi quinti cap. sui libri de sacrament. lu-
culenter & egregie demonstrat.

Thomas
Vualden

¶ Quis horum Christi uerborum, hoc est cor-
pus meum, proprius est sensus: & quomo-
do illorum uirtute: fit cōsecratio sanctae eu-
charistiae.
Cap. XXII,

DEmum id su perest disquirendū: qua
uirtute & efficacia fiat hmōi trāsmu-
tatio, & accidentiū sine subiecto per-
manentia, in ipsa cōsecratione eucha-
ristiae. Et paucis rōndendum est: hęc
omnia fieri uirtute uerborum Christi, ad perficien-
dam huiusmodi consecrationem, ab ipso designa-
torum. Quibus integre a sacerdote prolatis, non qui-
dem in sua sed Christi loquentis persona: mox ad-
miranda perficitur hęc (quā ante explicauimus)
transmutatio. Vt in fine prolationis uerborum sup
hostiam sacram: conuertatur panis in uerum Christi
corpus, & finita pronuntiatione uerborum ad con-
secrationem calicis accommodatorum: subito uinū
in preciosum Christi sanguinem sic conuersum.
Ad quod fidelibus psuadendum, non rōnibus phi-
losophicis aut demonstratorijs opus est: sed sola et
solida fide catholica, q̄ profiteatur non esse impos-
sibile apud deum omne uerbum. & firmiter tene-
at, q̄ sicut omnipotēti dei uerbo producta sunt o-
mnia q̄ ante nō fuerant: ita uirtute eiusdem ines-

Lucæ. 1.

Gene. 1.

K